

Die funksie van die skeppingstradisie in Jeremia 5: 20–29

A A da Silva

Abstract

The function of the tradition of creation in Jeremiah 5: 20–29

Jeremiah 5: 20–29 is analysed synchronically as well as diachronically in an attempt to determine how and with what purpose references to the tradition of creation are made in the pericope. The following conclusions are drawn: that the references to the tradition of creation in Jeremiah 5: 20–29 are made to emphasize the gravity of Israel's sins; and, by combining it with references to the Sinai tradition, to stress the need for repentance and reversion to God.

1. SINCHRONIESE ONDERSOEK

1.1 Perikoopafbakening

1.1.1 Afgrensing van 5: 20 teenoor 5: 19

Formeel: Verse 18 en 19 is prosa, en die subjek van die jussief in vers 19 is tweede persoon, manlik enkelvoud. Vanaf vers 20 is die teks poësie en die subjek van die twee imperatiewe in vers 20 is albei manlik meervoud. Die dubbelg bevel funksioneer soos 'n inleidingsformule wat die begin van 'n nuwe gedeelte aandui.

Inhoudelik: In vers 19 kry die profeet (ekv) opdrag om vir die volk te verduidelik wat met hulle in die toekoms gaan gebeur as gevolg van hulle afgodediens: In vers 20 word opdrag gegee (aan 'n tweede persoon meervoud) om die volk aan te spreek omdat hulle nie vir *Jahwe*, wat as Skepper die see ingeperk het, alleen ontsag het nie.

1.1.2 Afgrensing van 5: 29 teenoor 5: 30

Formeel: Die subjek in die twee vraagsinne van vers 29 is in albei gevalle 'Ek'; die subjek in vers 30 is derde persoon vroulik enkelvoud.

Inhoudelik: Vers 29 verwys terug na die volk en na die sondes wat hulle gepleeg het (vv 21–28), vers 30 funksioneer as 'n inleiding tot 'n

nuwe gedeelte wat praat oor die sondes van die valse profete, die priesters en die volk (v 31).

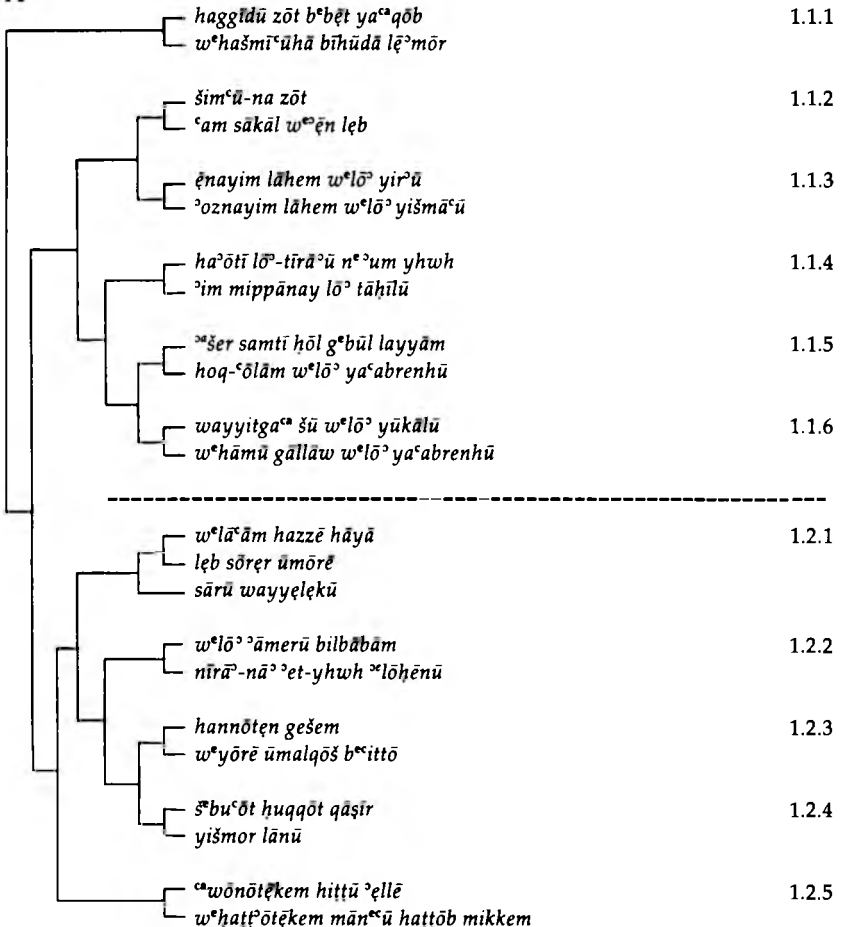
Resultaat: Op grond van bogenoemde gegewens kan 5: 20 tot 5: 29 beskou word as 'n selfstandige eenheid.

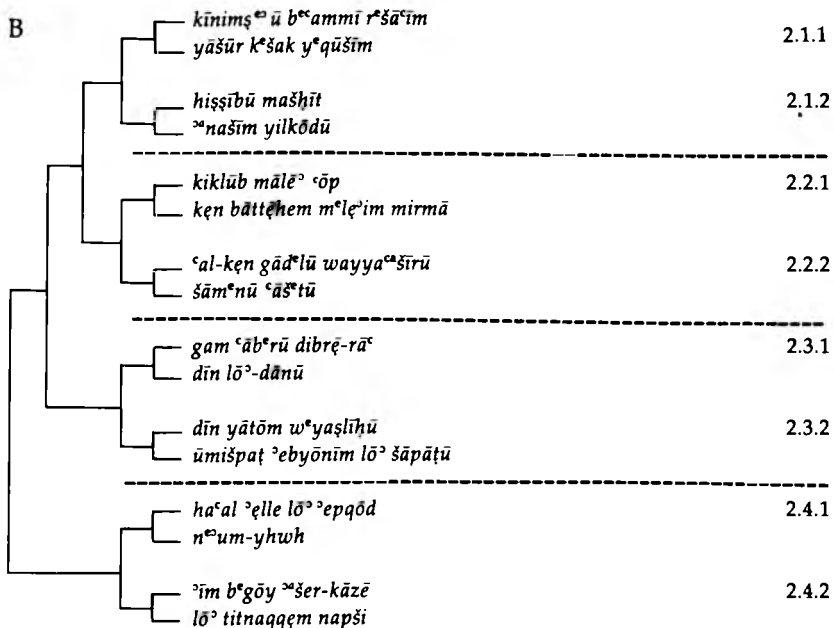
1.2 Tekskritiek

Rudolph (BHS) se voorstelle met betrekking tot tekskritiek word nie deur belangrike teksgetuies gesteun nie. Die teks word gelaat soos dit is.

1.3 Struktuuranalise

A

Die struktuuranalise toon dat 5: 20–29 uit twee strofegroepe bestaan, wat deur die redegewende partikel *kī* aan mekaar gebind word. Die eerste strofegroep (gemerk A in die struktuuranalise) strek van vers 20 tot vers 25 en bestaan uit twee strofes (gemerk 1.1 en 1.2). Strofe 1.1 begin met twee bevele (stige 1.1.1) gevolg deur *lēmōr*, wat aandui dat direkte rede volg. Die struktuur toon duidelik dat stige 1.1.1 die inleiding is tot die hele strofegroep (1.1 en 1.2). Na die inleidende woorde van stige 1.1.1 is die res van strofe 1.1 direkte rede. Daar is drie hoofsinne: die eerste is 'n oproep tot aandag, en die laaste twee is vrae aan die volk. Sowel die oproep as die vrae is redelik wyd uitgebrei.

Strofe 1.2 begin met vier stellings (waarvan die laaste een redelik wyd uitgebrei is) oor die volk, en sluit af met twee stellings direkte rede aan die volk.

Die tweede strofegroep (gemerk B in die struktuuranalise) strek van vers 26 tot vers 29 en bestaan uit vier kort strofes (gemerk 2.1 tot 2.4). Die opbou van die strofes in strofegroep B verskil opvallend van die opbou van strofes in strofegroep A.

Strofe 2.1 bestaan uit 'n inleidingsin waarin Jahwe sê dat daar goddeloses onder sy volk voorkom, gevolg deur drie kort sinne waarin die goddeloses se sondes beskryf word.

Strofe 2.2 bestaan uit 'n verdere aanklag, gevolg deur vier kort gevolgsinne ingelui deur *'al-ken*.

Strofe 2.3 bestaan uit nog 'n aanklag wat deur middel van twee verdere sinne verduidelik word.

Strofe 2.4 bestaan uit twee retoriese vrae waarin Jahwe aankondig dat Hy sy volk gaan straf oor die sondes wat genoem is in die voorafgaande strofes. Daar kom ook in die laaste strofe die formule *n^oum yhwh* voor wat gewoonlik die einde van 'n eenheid aandui.

Slegs strofes 1.1 en 1.2 bevat sekere verwysings na die skeppingstradisie.

1.4 Detailanalise (sinchronies)

1.4.1 Strofegroep A

1.1.1 Die dubbele opdrag aan die begin van die strofe laat Van Selms (1972: 105) dink aan 'n 'koningsproklamasie' wat deur middel van heroute (meervoud) deur die hele land bekend gemaak moet word. Sowel die agtergeblewenes van die noordelik ryk (Jakob) as die inwoners van die suidelike ryk (Juda) moet die boodskap hoor.

1.1.2–3 Die volk word opgeroep om te luister en word dan daarvan beskuldig dat hulle moreel doof en blind is. Volgens Rudolph (1958: 39) is die dwaasheid van die volk se optrede daarin geleë dat hulle hulle oë doelbewus gesluit het vir die werklikheid. Feinberg (1982: 61) wys daarop dat dieselfde woorde wat in Psalm 115: 5–6 gebruik is om die afgode te beskryf, hier gebruik word om die afgodediensars te beskryf: hulle het net soos hulle afgode geword.

1.1.4–6 Deur middel van twee retoriese vrae sê Jahwe vir die volk wat hulle móés gedoen het: Hulle moes Hóm, in plaas van afgode, aanbid het. Hý is die Almagtige God wat tydens die skepping vir die see perke gestel het (vgl Gen 1: 9–10, Job 38: 11 en Ps 104: 5–9). Hy hoef nie soos Baäl telkens opnuut weer 'n stryd met die see te stry nie (Van Selms 1970: 251–268; Nicholson 1973: 63). Die herhaling van die sinsnede *w^olō^o ya^aabrenhū* beklemtoon die see se herhaalde maar vergeefse pogings om deur sy neergelegde grense te breek (Van Selms 1972: 105). Al is die see magtig, Jahwe is magtiger.

1.2.1 Teenoor die magtige see se eerbiediging van Jahwe se

heerskappy staan die opstand van die dwase volk wat van hulle God af weggedwaal het agter afgode aan.

1.2.2–4 Omdat die volk vergeet het van Jahwe se voorsienigheid, van die feit dat Hý die vroeë en die laat reëns op die regte tye gee sodat hulle 'n goeie oes kan insamel, het hulle opgehou om Hom alleen te dien.

1.2.5 Die oordeel waarmee die strofe afgesluit word, sluit aan by Deuteronomium 11: 10–17. Omdat die volk nie gedoen het wat die Here hulle beveel het nie, het Hy, wat die reën net soos die see beheer, besluit om die reën van hulle af weg te hou.

1.4.2 Betekenis van strofegroep A

Die volk word dwaas genoem omdat hulle twee misstappe begaan het: hulle het Jahwe se skeppingsmag misken en sy voorsienigheid verloën deur Hom, wat selfs die see ingeperk het, en wat in staat is om reën te gee waar dit nodig is, te verlaat vir afgode wat niks kan doen nie.

Die oordeel aan die einde van die strofegroep lê 'n direkte verband tussen die volk se optrede en die droogte: die ramp is die gevolg van hulle volgehoue sonde.

1.4.3 Strofegroep B

2.1.1–2.1.2 Die eerste strofe van hierdie strofegroep beskryf die boosheid van *r^ešā'im* onder die volk met die beeld van 'n voëlvanger wat wippe stel om sy slagoffers in die hande te kry. Die boosdoeners se slagoffers is onskuldige mense.

2.2.1–2.2.2 Die beeld van die voëlvanger word uitgebrei om ook die resultate van die boosdoeners se optrede te beskryf. Volgens Thompson (1980: 250) verwys *mirmā* na die onderduimse wyse waarop die boosdoeners hul winste verkry het. As gevolg daarvan het hulle belangrik, ryk, vet en glad van voorkoms geword.

2.3.1–2.3.2 In hierdie strofe word uitspraak gegee oor die graad van die boosdoeners se kwaad: hulle het alle perke oorskry. Om dit te illustreer, word twee voorbeelde genoem: Hulle het toegelaat dat die weeskinders uitgebuit word, en geweier om die regte van die armes te beskerm. Daarmee het hulle groot leed berokken aan twee van die groepe wie se regte uitdruklik beskerm word deur voorskrifte, soos byvoor-

beeld: Eksodus 23: 6 en 9; Deuteronomium 24: 14–22; Jeremia 22: 3; Psalms 146: 9 en 72: 4.

2.4.1–2.4.2 Hierdie strofe is 'n herhaling van 5: 9. Die verontwaardiging kan duidelik gehoor word in die twee retoriese vrae wat enige gedagte dat sulke sondes ongestraf sal bly, uit die weg ruim.

1.4.4 Betekenis van strofegroep B

Hierdie gedeelte beskryf deur middel van bekende beelde hoe die goddeloses hulleself bevoordeel ten koste van weeskinders en weerlose armes. Hiermee het die boosdoeners alle perke oorskry. Net soos die vorige gedeelte, word hierdie stuk afgesluit met 'n oordeel: Die boosdoeners sal sekerlik gestraf word.

2. DIACHRONIESE ONDERSOEK

2.1 Gattung-kritiek

Van Selms (1972: 109) beskou 5: 20–29 as 'n besondere literêre vorm van die profetiese rede, wat hy 'n 'koninklijke proclamatie' noem. Om te bepaal of 5: 20–29 wel verteenwoordigend is van 'n aanwysbare *Gattung*, sal die vorm daarvan beskryf en vergelyk moet word met 'n soortgelyke gedeelte in ten minste een ander literêr-selfstandige teks.

Wat die vorm betref, kan vier kenmerke onderskei word ten opsigte van hierdie en soortgelyke gedeeltes in Jeremia (4: 5–7; 46: 14; 50: 2).

- Die eenheid word ingelui met een of albei van die volgende imperatiewe: *haggīdū* en *hašmī'ū*
- Na die imperatiewe volg daar 'n vorm van die werkwoord *'āmar* (4: 5 – *w^oimrū*; 5: 20 – *lē'mōr*; 46: 14 – *w^eimrū*; 50: 2 – *'imrū*).
- Vervolgens kom die boodskap aan die beurt.
- Die inhoud van die boodskap word gemotiveer met 'n rede, of redes, ingelui deur die redgewende partikel *kī*.
'n Ondersoek na die voorkoms van hierdie literêre vorm in ander literêr-onafhanklike tekste het die volgende resultate gelewer:
- In Jesaja 48: 20–21, wat 'n heilsboodskap aan Israel bevat, kom drie van genoemde elemente eksplisiet voor:
 - sowel *haggīdū* as *hašmī'ū* is aanwesig;
 - die vorm van *'mr* is in hierdie geval *'imrū*; en
 - die boodskap wat direk op *'imrū* volg, is redelik kort (een uitgebreide sin).

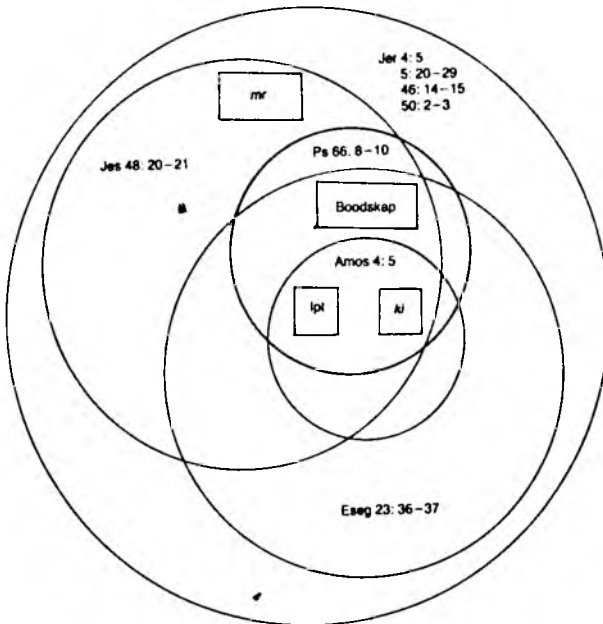
Die vierde element – 'n rede vir die boodskap, ingelui deur *kī* – ontbreek wel na die uiterlike vorm, maar nie wat die betekenis betref nie. 'Hy het water uit die rots vir hulle laat stroom' kan binne die konteks van Jesaja 48: 20–21 beskou word as die verduideliking van die hoofsin in die boodskap: 'Die Here het sy kneg verlos', en sou dus vertaal kon word met: '(want) Hy het water vir hulle laat uitstroom'.

- In Esegïel 23: 36–37 word die profeet opdrag gegee om 'n boodskap oor te dra aan die twee vroue Ohola en Oholiba (simbolies vir Israel en Juda). In hierdie stuk is drie van die vier elemente aanwesig. Die enigste element wat ontbreek, is 'n vorm van die werkwoord ³*mr*.
- Psalm 66 is 'n loflied wat deur Fohrer (1970: 289) en ander na-eksilies gedateer word.

Die eenheid van Psalm 66: 8–10 bevat ook drie van die elemente: die imperatief *hašmīrū* (saam met *birkū*); 'n kort omskrywing van die boodskap ('die stem wat Hom roem'); en die rede, ingelui deur *kī*. In hierdie geval ontbreek weer slegs die vorm van ³*mr* na die opdrag.

- Amos 4: 5 bevat slegs twee van die elemente: die imperatief *hašmīrū*; en die partikel *kī* wat 'n rede gee vir 'n geïmpliseerde boodskap.

Skemasies kan bogenoemde inligting soos volg weergegee word:

Elemente	Jer 5: 20–29	Jes 48: 20–21	Eseg 23: 36–37	Ps 66: 8–10	Amos 4: 5
<i>haggīdū</i>	✓	✓	✓	×	×
<i>hašmīrū</i>	✓	✓	×	✓	
<i>lē'mōr/ʾimrū</i>	✓	✓	×	×	✓
Boodskap	✓	✓	✓	✓	geïmpliseer
^{kī}	✓	geïmpliseer	✓	✓	
Rede(s)	✓	✓	✓	✓	✓

Op grond van bogenoemde kan die volgende afleidings gemaak word:

- Die eenheid 5: 20–29 toon ooreenkomste met soortgelyke eenhede in ander literêr-selfstandige tekste. Gevolglik kan hierdie, en die soortgelyke eenhede, beskou word as voorbeelde van 'n eiesoortige *Gattung*.
- Hierdie *Gattung* is gebruik vanaf Amos se tyd (vooreksilies), tot in die na-eksiliese periode (vgl bv Ps 66: 8–10). Dit is opvallend dat die twee tekste wat chronologies die verste punte van die spektrum verteenwoordig (Amos, voor-eksilies; Ps 66, na-eksilies) die minste van die *Gattung* se kenmerke vertoon. Die voorbeelde wat gedateer kan word as net voor of tydens die ballingskap (Jeremia, Deutero-Jesaja en Esegïël), vertoon die meeste van die *Gattung* se kenmerke.
- Op grond van bogenoemde gegewens, en in aansluiting by Van Selms (1972: 109), kan die geïdentifiseerde *Gattung* dus beskryf word as 'n profetiese boodskap in die styl van 'n (gemotiveerde) koninklike proklamasie'.

Ten slotte word daar gepoog om vas te stel wat die *Sitz im Leben* is van die aangeduide *Gattung* waaronder 5: 20–29, asook die gedeeltes wat hierbo ondersoek is, ressorteer.

As daar geantwoord word op die vrae oor wie praat, wie luister, watter stemming heers en wat die uitwerking daarvan is in elke voorbeeld, en die antwoorde word vervolgens met mekaar vergelyk, kom 'n aantal gemeenskaplike elemente aan die lig wat die volgende konkrete gespreksituasie (*Redesituation* – kyk Fohrer 1973: 94–95) aandui: by almal praat die profeet met die volk; die stemming wat heers by die oordrag van die boodskap is 'n atmosfeer van gesag; en die uitwerking wat nagestreef word, is reaksie by die volk.

As daar verder 'n vergelyking getref word tussen die tipiese sinswendings en formules wat in die onderskeie voorbeelde van die *Gattung* voorkom, kan sekere afleidings gemaak word oor die bedoeling

met die *Gattung*, asook oor die wyse waarop dit gefunksioneer het. Die *Gattung* is altyd gebruik om gehoorsaamheid by die volk te ontlok. Omdat dit vir geen ander doel aangewend is nie, kan verder gesê word dat dit altyd 'tipies' (of soos Forher 1973: 96 sê: *funktionstypisch*) gefunksioneer het.

Om saam te vat, kan die *Sitz im Leben* van die *Gattung* waartoe 5: 20–29 behoort, soos volg beskryf word: Dit is dié spesifieke situasie in die voorwaardelike verbondsverhouding tussen Jahwe en sy volk, waar Jahwe deur middel van sy profeet van sy volk gehoorsaamheid eis, met die verwagting dat hulle aan sy eis gehoor sal gee.

2.2 Motief- en tradisiekritiek

'n Ondersoek na die geykte betekeniskomplekse wat in hierdie strofe-groep na die geskiedenis-tradisies van Israel verwys, het die volgende opgelewer:

2.2.1 Verwysings na die skeppingstradisie

– Daar is een geykte trek, naamlik:

³šer samti ḥōl g³būl layyām
ḥoq-^cōlām w³lō³ ya^cabrenhū (1.1.5)

en twee geykte beelde, naamlik:

wayyitgā^cšū w³lō³ yūkālū
w³hāmū gallāw w³lō³ ya^cabrenhū

wat al drie gesamentlik verwys na die tema: 'skepping'.

– Daar is ook 'n verdere twee geykte trekke, naamlik:

hannōṭen gešem w³yōrē ūmalqōš b³ittō (1.2.3)

š³bu^cōt ḥuqqōt qāšir yišmor lānū (1.2.4)

wat beide verwys na die tema: 'Jahwe se voortgesette onderhoud van sy skepping'.

2.2.2 Moontlike verwysings na die Sinaïtradisie

Behalwe bogenoemde is daar nog twee ander geykte uitdrukkings wat aandag verdien:

dīn lō³ dānū dīn yātōm w³yasliḥū (2.3.1)

ūmišpaṭ ebyōnīm lō³ šāpātū (2.3.2)

Beide het te doen met oortredings van voorskrifte wat die uitbuiting van minderbevoorregte groepe soos wese, weduwees en armes verbied. Hoewel soortgelyke verwysings wydverspreid voorkom (vgl bv die epiloog van die kodeks Hammurabi; Job 24: 3; Ps 68, 72, 146; en talle ander), kan dit nie ontken word nie dat die meeste verwysings daarna gevind word in Eksodus en Deuteronomium (vgl bv Eks 22: 22;

23: 6–9; Deut 10: 18; 14: 29; 16: 11, 14; 24: 19, 20, 21; 26: 12, 13; 27: 19). Dit is gedeeltes wat nou verbind is met die 'Sinai-perikoop' (Eks 19; 20: 1–17; 24: 1–18). Op grond hiervan word beide uitdrukkings beskou as betekeniskomplekse wat deur hulle assosiasie met wetmateriaal rondom die Sinaiverbond, assosiasies van die Sinaitradisie oproep, al verwys hulle self nie direk daarna nie. Steun vir die standpunt dat hierdie gedeelte wel ondertone van die Sinaitradisie bevat, kom wyd-verspreid voor. Enkele voorbeelde word genoem.

Thompson (1980: 59–65) is van oordeel dat die Sinaiverbod die grondslag is vir Jeremia se prediking en dat alles wat hy sê, ook sy uitsprake oor 'n verskeidenheid van oortredings, gesien moet word in die lig hiervan.

Overholt (1970: 14) wys in sy eksegeese van die tempelrede daarop dat uitbuiting van weduwees en wese (7: 6) in dieselfde asem genoem word met oortredings van gebooie 1–2 en 6–9 van die dekaloo (7: 9).

Weippert (1981: 90–94), onder andere, is van oordeel dat die aanwesigheid van begrippe soos *š³bu³ōt* en *huqqōt* (5: 24), wat in die sfeer van verdragsluitings beweeg en wat in sommige gevalle parallel of selfs plaasvervangend vir *b³rit* kan optree, bewys is van 'n verbondenheid met die Sinaigebeure. Volgens Weippert (1981: 21–22) word Jahwe se skeppingshandeling in 5: 20–25 tuisgebring onder die aspek van 'n 'Godsverpligting' teenoor sy volk (vgl *yišmor lānū*), op grond van die verbond wat Hy met hulle gesluit het, sodat skepping en verbond hier nou verbind is.

Die funksies van bogenoemde verwysings en assosiasies word bepaal deur vas te stel wat hulle verhoudings is tot die boodskap van die strofegroep waarin hulle voorkom.

- Die verwysings na die skeppingstradisie kom voor in 'n gedeelte wat sowel beskuldiging as vonnis oor die volk uitspreek.

In hierdie konteks dien die verwysing na die skeppingstradisie om die erns van die volk se oortredings te beklemtoon. Wat die volk gedoen het, was méér as maar net nog 'n daad van ongehoorsaamheid: dit was die totale verwerping van Jahwe se skeppingsmag, sowel as die volslae miskennis van sy troue sorg vir die wêreld wat Hy geskep het en die volk wat Hy as sy eie uitverkies het.

- Die uitdrukkings wat assosiasies oproep van die Sinaitradisie, kom ewe-eens voor in 'n stuk wat beskuldig én veroordeel. En net soos in die geval hierbo, dien hierdie geykte uitdrukkings om vir die volk te wys hoe ernstig hulle oortredings is: deur die groepe te benadeel wat uitdruklik deur voorskrifte in byvoorbeeld Eksodus 23: 6–9 en

Deuteronomium 24: 19–21 beskerm word, het hulle die almag en die wil van die Een wat daardie voorskrifte gegee het, ook verwerp. Daarom sê die sin direk vooraf dat die oortreders alle perke oorskry het, en daarom sê Jahwe aan die einde van die strofegroep dat sulke vermetelheid sekerlik nie ongestraf sal bly nie.

2.3 Redaksiekritiek

Volgens Bright (1978: 42) is die twee strofegroepe van 5: 20–29 twee aparte gedeeltes wat oorspronklik los van mekaar bestaan het. Hy identifiseer die droogte waarvan 5: 24–25 praat met die droogte genoem in 3: 3, wat volgens hom in Josia se tyd val; en hy wys daarop dat die beskuldigings in 5: 26–29 ooreenkom met die aanklagte in 7: 2–15, wat gedateer word in Jojakim se tyd. (Vgl ook Van Selms 1972: 109; Boadt 1982: 50; Rudolph 1958: 37.)

Bloot geoordeel aan die vorm van die twee strofegroepe, is dit waarskynlik dat hulle nie gelyktydig tot stand gekom het nie.

As verder in gedagte gehou word dat 5: 20–29 deel is van 'n baie groter komposisionele eenheid, wat strek van 4: 5 tot 6: 30 en waarin daar aanduidings is van stukke wat doelbewus onder een tema (nl die 'bedreiging van die vyand uit die Noorde') byeengebring is, dan lyk die waarskynlikheid nog groter dat twee aparte stukke bymekaar gevoeg is, juis omdat hulle oor dieselfde tema (aanklag en oordeel) handel.

Oor die moontlike doel wat die redaktor gehad het met hierdie samevoeging, word ondersoek ingestel in die detailanalise (diachronies).

2.4 Detailanalise (diachronies)

2.4.1 Strofegroep A

- 1.1.1 Daar is twee maniere waarop die name 'Juda' en 'Jakob' in hierdie stige geïnterpreteer kan word. Die eerste is om, soos in 3: 7 en 10, 'n duidelike onderskeid te tref tussen die twee. 'Jakob' verwys dan na die noordelike ryk, en 'Juda' na die suidelike ryk. In so 'n geval sal die boodskap gerig wees tot die oorblyfsel van die noordelike ryk (omdat die meeste van hulle volksgenote in 722 vC weggevoer is na Assirië), en die nog bestaande volk van die suidelike ryk. 'n Tweede moontlikheid is om die twee name te sien as sinonieme

van mekaar (Blackwood 1977: 44). Dan beklemtoon die dubbele benaming slegs die feit dat die héle volk opgeroep word om te luister. Die feit dat die name 'Israel', 'Jakob' en selfs 'huis van Jakob' dikwels gebruik is waar dit duidelik op Juda van toepassing is (vgl bv Jes 46: 3; 48: 1; 49: 6; Jer 2: 4, 14, 31; 4: 1; 30: 7; 31: 4; ens), laat vermoed dat die dubbele benaming in hierdie geval slegs verwys na die volle omvang van die nog bestaande suidelike ryk.

- 1.1.5 Die feit dat Jahwe aan die see perke gestel het, kan op meer as een vlak verstaan word. In die eerste plek dwing die blote omvang van so 'n geweldige daad alreeds tot aanbidding van die Een wat dit gedoen het. In die tweede plek het Israel onder invloed van die heidense mitologieë, waarin die see dikwels as 'n gevaarlike mag voorgestel is (vgl bv Jam by Ugarit en Tiamat by Babilonië), die see as iets onheilspellends beleef. Dat Jahwe hierdie 'gevaarlike' mag ingeperk het, is nog 'n rede waarom Hy geloof moet word (vgl Ps 104: 9; Jona 1 en 2; Jes 42: 10).

Israel het deur hulle kontak met die nie-Israelitiese skeppingsverhale die see ook leer ken as 'n 'god' wat elke jaar opnuut in 'n stryd om lewe en dood gewikkel raak met die hoofgod. Vergelyk byvoorbeeld Baäl en Jam; Marduk en Tiamat (Van Selms 1970: 251–268; De Moor 1971: 245–249; Jacob 1962: 47–52; Pritchard 1955: 60–65; Craigie 1983: 61–63). Teenoor hierdie opvatting van 'n god wat jaarliks teen die see moet stryd voer, staan die beskrywing van Jahwe se finale oorwinning oor die chaosmonster tydens die skepping (vgl Job 26: 12; Ps 89: 10 en 11; 74: 14; 104: 26; Jes 27: 1 en 51: 9). Dit moet meer as alle ander redes die volk dwing om Jahwe alleen te aanbid.

Volgens Weippert (1981: 18) teken hierdie stige die ruimte-ordenende aspek van die skepping, en stem dit in hierdie opsig ooreen met Psalm 104: 13. Ten spyte van die ooreenkoms is daar tog ook 'n verskil: In Psalm 104 bring die wete van Jahwe se skeppingsmag die digter tot 'n loflied aan God, terwyl die beskrywing van Jahwe se skeppingsmag in 5: 22–24 juis deel is van 'n aanklag dat die volk Jahwe se skeppingsmag doelbewus misken het.

- 1.2.3 Weippert (1981: 18) sien hierdie stige as 'n verwysing na die

tydsordening van die skepping wat sigbaar is in die seisoengebonde reëntye. Die invloed wat Jahwe se skeppingsdade het op die hede, is volgens haar duideliker waarneembaar in die telkens terugkerende reënseisoene, wat jaar na jaar 'n oes meebring, as in die ingeperkte see wat eenmalig deur Jahwe aan bande gelê is.

1.2.4 Weippert (1981: 90–94) vertaal *š*bu'ōt ḥuqqōt qāšīr* met 'behoefde oestye', in plaas van die meer algemene 'vasgestelde weke van die oes'.

1.2.5 In hierdie stige word die volk se oortredinge en die weerhouding van 'n skeppingseëning, naamlik reën op die regte tyd, direk met mekaar verbind. Die bedoeling daarmee is duidelik: dit wil aan die volk verkondig dat hulle deur hulle sonde die orde van die skepping weer omgekeer het in chaos (Weippert 1981: 23).

3. RESULTATE

3.1 Semanties

Jeremia 5: 20–29, wat 'n samevoeging is van twee strofegroepe (A en B), is deel van 'n groot eenheid wat strek van 4: 5 tot 6: 30. Die hooftema in hierdie groot eenheid is aanklagte teen die volk dat hulle op 'n dwase wyse van Jahwe afvallig was en 'n beskrywing van die koms van die vyand uit die Noorde.

Binne die konteks van die groot eenheid kla strofegroep A die volk aan dat hulle Jahwe se skeppingsmag, sowel as sy voorsienigheid vir sy skepping, verloën het deur Hom vir afgode te verlaat. Die straf wat hierop sou volg (droogte), is die direkte gevolg van die volk se volgehoue sonde.

Strofegroep B kla die volk verder aan dat hulle hulleself verryk het ten koste van armes en weeskinders, en verseker hulle dat sulke misdade sekerlik gestraf sal word.

3.2 Semioties

Die *Sitz im Leben* van die *Gattung* waartoe 5: 20–29 behoort, is dié spesifieke situasie binne die voorwaardelike verbondsverhouding waar Jahwe die volk aankla van afgodery en selfverryking ten koste van die armes, en waar Hy droogte as die straf daarvoor aankondig.

Die doel met die verwysing na die skeppingstradisie in Jeremia 5: 20–29 is om die erns van die volk se sonde te beklemtoon. Die volk het met hulle afgodery Jahwe as Skepper en as Onderhouer van sy skepping verwerp en daarmee die orde wat Jahwe met die skepping tot stand gebring het, weer omgekeer in chaos. Hierin stem 5: 20–29 volkome ooreen met die boodskap van 4: 14–26. Dieselfde doel geld vir die assosiasies wat opgeroep word van die Sinaitradisie. Daardeer word die erns van die aanklag nog verder onderstreep.

Deur hierdie twee eenhede, waarvan die een direk na die skeppings-tradisie verwys en die ander assosiasies van die Sinaitradisie oproep, met mekaar te verbind, het die redaktor daarin geslaag om die erns van sy aanklagte dubbel te onderstreep. Hoewel die eenheid 5: 20–29 geen oproep tot bekering bevat nie, moet hierdie uitermate swaar beklem-toning van die erns van die volk se oortredings op sigself gesien word as 'n stille pleidooi om bekering.

Literatuurverwysings

- BLACKWOOD, AW 1980. *Jeremiah*. Waco, Texas: World Books.
- BOADT, L 1982. *Jeremiah 1–25*. Delaware: Michael Glazier. (Old Testament Message.)
- BRIGHT, J 1978. *Jeremiah*. New York: Doubleday.
- CRAIGIE, PC 1983. *Ugarit and the Old Testament*. Grand Rapids: Eerdmans.
- DE MOOR, JC 1971. *The seasonal pattern in the Ugaritic myth of Baʿlu according to the version of Ilmilku*. Neukirchen: Neukirchener Verlag. (Alter Orient und altes Testa-ment 16.)
- FEINBERG, CL 1982. *Jeremiah: A commentary*. Grand Rapids: Zondervan.
- FOHRER, G 1970. *Introduction to the Old Testament*. London: SPCK.
- FOHRER, G et al 1974. *Exegese des Alten Testaments. Einführung in die Methodik*. Heidel-berg: Quelle & Meyer.
- JACOB, E 1962. *Ras Sjamra – Ugarit en het Oude Testament*. Nijkerk: Callenbach.
- KUTSCH, E 1973. *Verheissung und Gesetz: Untersuchung zum sogenannten 'Bund' im Alten Testament*. Berlin: De Gruyter. (BZAW 131.)
- NICHOLSON, EW 1973. *The book of the prophet Jeremiah, chapters 1–25*. Cambridge: Cambridge University Press.
- OVERHOLT, TW 1970. *The threat of falsehood*. London: SCM.
- PRITCHARD, JB 1969. *Ancient Near Eastern texts relating to the Old Testament*. 3rd ed with supplement. Princeton: Princeton University Press.
- RUDOLPH, W 1958. *Jeremia*. Tübingen: Mohr. (HZAT)
- THOMPSON, JA 1980. *The book of Jeremiah*. Grand Rapids: Eerdmans.
- VAN SELMS, A 1970. *Jammu's dethronement by Baal*. *Ugarit Forschungen* 2, 251–272. Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag.
- VAN SELMS, A 1972. *Jeremia Deel, I*. Nijkerk: Callenbach.
- WEIPPERT, H 1981. *Schöpfer des Himmels und der Erde*. Stuttgart: Katholisches Bibelwerk.